

CZU: 614.2+378.661 (478) (092)

NICOLAE TESTEMIȚANU –
ORGANIZATOR, SAVANT,
PATRIOT DESĂVÂRȘIT AL NEAMULUI

Constantin EȚCO,
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
Nicolae Testemițanu,
Școala de Management în Sănătate Publică

Profesorul Nicolae Testemițanu, savant remarcabil cu renume în domeniile chirurgiei, traumatologiei, medicinei sociale și organizării ocrotirii sănătății, autor a peste 220 de lucrări științifice, inclusiv 12 monografii, care la 1 august 2017 ar fi împlinit 90 de ani, este o personalitate profund semnificativă și de o deosebită valoare pentru noi.

Prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova din 27 iulie 2016, anul 2017 a fost declarat *Anul Nicolae Testemițanu*. În țară vor fi desfășurate un șir de activități consacrate acestei mari personalități.

Despre trăsăturile care alcătuiau imaginea integră a lui Nicolae Testemițanu – om remarcabil, umanist, patriot, medic-savant, pedagog și organizator al ocrotirii sănătății, personalitate absolut excepțională – au scris mai mulți autori. Totuși, aș vrea să subliniez încă o dată că profesorul Nicolae Testemițanu se caracteriza printr-o atitudine exigentă față de sine și de subalternii săi, dar totodată era de o bunătate sufletească nemărginită; printr-o mare onestitate și devotament față de idealurile supreme, o dragoste puternică față de patria sa – Moldova.

El, moldovean internaționalist, cu convingeri ferme, înțelept, disciplinat, întotdeauna punctual, planifica cu chibzuință fiecare pas făcut de el și de membrii colectivului pe care îl conducea. Era o persoană deschisă, gata oricând să discute cu colegii săi și despre lucruri ce nu aveau legătură directă cu problemele de serviciu. Avea un simț fin al umorului, asculta și aprecia cu plăcere o glumă bună, deșteaptă.

După cum au mai opinat și alți colegi (E. Popușoi, Gh. Ghidirim), probabil că chirurgia a pierdut mult prin faptul că, după conducerea Ministerului Sănătății, Nicolae Testemițanu a trecut la o altă ramură a științei. Dar se cunoaște foarte bine că medicina socială și organizarea ocrotirii sănătății au câștigat enorm după acest pas al său.

Pentru a ne forma o impresie mai amplă despre Nicolae Testemițanu, este necesar să punctăm lăcnic cele mai importante trepte ale vieții și activității

lui. Așadar, la 1 august 1927, în familia lui Andrei și Axenia Testemițanu, țărani înțelepți și gospodari din comuna Ochiul Alb, județul Bălți, s-a născut un fecior, căruia, după obiceiul din moși-strămoși, i s-a dat numele Nicolae în cinstea bunicului său. A avut o copilărie grea, a îndurat toate nenorocirile anilor 1940–1945, apoi foametea etc.

Dar fiind un băiat deștept și muncitor, el absolvește cu mențiune, în 1945, liceul din Bălți. Mai apoi devine student la Institutul de Medicină din Chișinău, nou-fondat, pe care îl absolvește cu distincție în 1951. Activitatea de medic o începe în calitate de chirurg în Spitalul raional din Râșcani. Apoi este înmatriculat în secundariatul clinic, pe care îl termină în 1954 și devine asistent la Catedra *Chirurgie Generală* a Institutului de Medicină, concomitent conduce secția medico-sanitară a Ministerului Afacerilor Interne.

În 1955, Nicolae Testemițanu este numit medic-șef al Spitalului Clinic Republican, unde manifestă calități deosebite de organizator, contribuind mai ales la perfecționarea asistenței medicale acordate populației rurale, promovând dezvoltarea sistemului de curatori-specialiști și reorganizarea sistemului consultativ în republică.

Este fondatorul și primul redactor al revistei *Ocrotirea sănătății* (actualmente *Curierul medical*) a Ministerului Sănătății al Republicii Moldova, care apare din 1957. În 1958 se afirmă ca savant prin susținerea tezei de candidat în științe medicale și conferirea titlului de docent.

În 1959, Nicolae Testemițanu este numit în funcția de rector al Institutului de Medicină din Chișinău, evidențiindu-se în această funcție ca un conducător carismatic, cu inițiativă și un excelent organizator. Un mare sprijin îi acorda tânărului rector Anatol Corobceanu, care pe atunci era viceprim-ministru al guvernului republicii, responsabil de problemele învățământului, culturii și științei. Anume Corobceanu îi dădea multe sfaturi înțelepte, îl avertiza asupra unor greșeli pe care le putea comite, îl îndruma să fie mai activ în pregătirea cadrelor de înaltă calificare în medicină.

O etapă importantă în viața lui Nicolae Testemițanu începe cu numirea lui, în aprilie 1963, în funcția de ministru al Sănătății al Republicii Moldova. În această calitate el a activat până în anul 1968, când, la stăruința unor funcționari ostili și miopi, este demis din funcție. În această perioadă, Nicolae Testemițanu concomitent a condus Catedra *Traumatologie, Ortopedie și Chirurgie de Campanie*.

Talentul lui de organizator eminent al ocrotirii sănătății se evidențiază îndeosebi în postul de ministru al Sănătății. De la bun început, având în vedere necesitățile populației republicii în cadre medicale cu studii superioare și medii speciale, Nicolae Testemițanu a argumentat necesitatea și a realizat deschiderea unor noi facultăți în cadrul Institutului de Medicină. Creșterea considerabilă a numărului de studenți înmatriculați la anul întâi în Institut și în școlile de medicină a condus la ameliorarea indicilor de asigurare a populației cu cadre medicale. Totodată, ministrul a acordat o atenție deosebită pregătirii cadrelor științifice de înaltă calificare prin secundariat clinic și aspirantură, de care Republica Moldova avea o mare nevoie.

Stima și prețuirea de care se bucura ministrul Nicolae Testemițanu printre ceilalți miniștri din republicile unionale s-au văzut clar atunci când el s-a adresat colegilor cu rugămintea să-i acorde anual câteva locuri din cele de care dispuneau pentru pregătirea prin secundariat și aspirantură în folosul Moldovei. Este de menționat că practic toți miniștrii au susținut această inițiativă și în așa mod, pe parcursul mandatului lui Testemițanu în postul de ministru, au fost pregătiți în centrele științifice din Moscova, Sankt Petersburg, Kiev, Harkov, Riga peste 220 de candidați în științe și secundari clinici. În anii 1963-1968, circa 13% din doctoranzii din Academia de Științe Medicale din Moscova le constituiau tinerii din Moldova. Este clar că aceasta a avut un efect benefic pentru dezvoltarea și perfecționarea mai multor servicii medicale specializate, precum și asupra dezvoltării științei medicale, prin angajarea unei bune părți din acești tineri la catedrele Institutului de Medicină.

Cel mai dramatic este faptul că anume pentru această muncă titanică, de mare importanță, care a fost înalt apreciată de întreaga populație, îndeosebi de comunitatea medicală, a și fost eliberat din funcția de ministru la biroul CC al PC din 19 martie 1968. Fariseismul membrilor biroului CC constă în faptul că drept motiv oficial de eliberare din funcția de ministru au servit „lipsurile în organizarea asistenței medicale a populației”, deși nivelul acestei asistențe era înalt ca niciodată, iar toată lumea știa că principala cauză a fost învinuirea de „naționalism”. Cum putea fi învinuit de naționalism, dacă toți cunoșteau faptul că Nicolae Testemițanu și-a iubit ca nimeni altul poporul din care a ieșit, dar n-a fost niciodată xenofob? Mai mult decât atât, el a avut o familie internațională ideală, soția Ludmila fiind fiica unui general rus, iar cei doi copii, Andrei și Lenuța, au absolvit Școala medie nr. 1 (azi Liceul *Gheorghe Asachi*), comunicând cu mămică lor într-o limbă română pură.

După demiterea în mod brutal din funcția de ministru, este angajat ca docent la Catedra *Igienă Socială și Organizarea Ocrotirii Sănătății* a ISM. După post-doctorantură (1968-1970), susținerea tezei

de doctor habilitat și conferirea titlului de profesor (1971), Nicolae Testemițanu este ales, în 1973, șef al Catedrei *Igienă Socială și Organizarea Ocrotirii Sănătății* a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, conducând-o până la moartea sa subită din 20 septembrie 1986.

Fructuoasă și multilaterală a fost activitatea științifică a lui Nicolae Testemițanu. El este autor a circa 220 de lucrări, a 12 monografii, dedicate problemelor actuale ale medicinei sociale și managementului sanitar, chirurgiei și traumatologiei, istoriei medicinei. El a manifestat un viu interes științific și practic pentru problema „argumentarea științifică a lichidării deosebirilor esențiale în nivelul asistenței medicale acordate populației urbane și celei rurale”. A argumentat și a elaborat o nouă concepție de organizare a asistenței medicale specializate de ambulatoriu și de staționar, a serviciului de urgență pentru populația rurală, care prevedea descentralizarea asistenței medicale specializate de ambulatoriu la locul de trai și centralizarea asistenței de staționar în spitalele raionale centrale, precum și înființarea pe lângă acestea a secțiilor de asistență medicală urgentă.

La inițiativa și sub conducerea lui Nicolae Testemițanu au fost organizate și au funcționat fructuos Laboratorul științific în probleme de organizare a asistenței medicale pentru populația rurală, Muzeul de istorie al universității. Catedra pe care o conducea a fost recunoscută drept centru științific coordonator din fosta Uniune Sovietică în problemele de apropiere a nivelului asistenței medicale acordate populației rurale de cel urban, argumentând noile concepții de organizare a serviciului specializat ambulatoriu-policlinic, staționar și cel medical urgent pentru populația de la sate. În contextul problemei menționate, colectivul catedrei și al laboratorului științific, în comun cu arhitecți, proiectanți, matematicieni, economiști, îndrumați de Nicolae Testemițanu, au elaborat proiecte pentru patru categorii de ambulatorii medicale sătești și trei categorii de puncte medicale, care au fost amplasate în toate localitățile rurale. Pentru prima dată în țară, a argumentat științific și a efectuat amplasarea rațională a rețelei de instituții medicale destinate populației rurale în perspectivă până în anul 2005.

În baza acestor realizări științifice, în 1982, Comitetul Central al Partidului Comunist și Consiliul de Miniștri au luat o hotărâre privind construirea ambulatoriilor și punctelor medicale în localitățile rurale. Aceste rezultate au fost înalt apreciate de guvernul republicii prin decernarea, în 1983, profesorului Nicolae Testemițanu și echipei conduse de el a Premiului de Stat în știință și tehnică. A fost o mare victorie a medicinei, deoarece pentru prima dată rezultatele unei cercetări științifice au fost implementate printr-o asemenea decizie, fiind apreciate la cel mai înalt nivel.

Pentru îmbunătățirea asistenței medicale au fost construite 90 de ambulatorii și 150 de puncte

medicale de diferite categorii, după proiecte elaborate de colectivul catedrei aflate sub conducerea lui Nicolae Testemițanu. Un șir de schimbări au fost efectuate și în rețeaua de instituții medicale. În 1963 este organizat Spitalul Republican de Traumatologie, Ortopedie și Protezare. În 1964 este deschisă Policlinica stomatologică, iar în 1966 aceasta este reorganizată în Policlinica Stomatologică Republicană.

În același an, în baza spitalelor orașenești și raionale au fost organizate spitale republicane în Chișinău, Bălți, Tighina, Tiraspol, Cahul, Râbnița, Soroca, ultimele trei ulterior fiind reduse la statut raional, în legătură cu reorganizarea teritorial-administrativă. În 1966, în baza secției dermatovenerologice a Spitalului Republican se organizează Dispensarul Dermatovenerologic Republican.

Lui Nicolae Testemițanu îi aparține inițierea proiectării și construirii celor mai valoroase centre de asistență medicală specializată: Spitalul Clinic Republican, Institutul de Ftiziopneumologie, Centrul Oncologic, Centrul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului, Spitalul de Urgență, Institutul de Cardiologie, în baza cărora au fost desfășurate și funcționează zeci de catedre universitare. Totodată, el a contribuit la consolidarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor din ocrotirea sănătății, la introducerea formelor și metodelor progresiste de organizare a asistenței medicale, la punerea în practică a rezultatelor științifice și tehnice în domeniile profilaxiei, diagnosticului și tratamentului bolilor.

Profesorul Nicolae Testemițanu a fost nu numai un mare cercetător științific, ci și un educator al tinerelor cadre științifice. Se pregătea foarte minuțios de fiecare prelegere sau discurs al său, își expunea gândurile clar, laconic. Era sever, corect și totodată echitabil. Studenții îl iubeau pentru aceste calități și îi răspundeau cu o stimă binemeritată.

Nicolae Testemițanu a fost un mare patriot, care spunea adesea: „Patria, mai întâi de toate, este pragul casei tale, satul tău, țara ta!” El prețuia cultura și tradițiile populare, iubea oamenii simpli, iubea și cunoștea foarte bine limba română, făcea totul ca medicii și mediciniștii s-o cunoască și s-o folosească corect. Anume din inițiativa sa la Institutul de Medicină au început să se studieze, din 1965, multe discipline în limba română, în acest scop au fost traduse și editate cărți și materiale didactice pentru principalele discipline medicale.

Și-a stimat mult părinții, rudele și consătenii. Era foarte apropiat de locurile natale, vizita baștina deseori, contribuind cu cuvântul, dar și cu fapta la prosperarea ei. Școala, spitalul, grădinița de copii, primăria, casa de cultură din satul natal au fost ridicate și prin grija și dragostea lui Nicolae Testemițanu. Consătenii veneau la el nu numai pentru consultări, dar și ca să-și împărtășească bucuriile.

Nicolae Testemițanu își iubea nespuse de mult familia, copiii, cărora le-a lăsat ca moștenire o avere colosală – numele Testemițanu, care a devenit un simbol pentru întregul nostru neam, nume purtat cu mândrie de feciorul Andrei și credem că îl va perpetua și nepoțelul Nicolae, numit în cinstea bunicului.

Universitatea de Medicină din Chișinău din 1990 poartă numele celui care a fost să fie „cel mai” la toate capitolele ce întregesc activitatea unui „stejar al neamului”, a unei personalități-fenomen, a unui savant de forță, conducător de elită, profesor universitar în diverse domenii, intelectual cu înalte valențe de moralitate, a unui bărbat cu distinse și alese maniere, a unui Om cu majusculă.

Cum ar fi putut să se încheie ciclul vieții acestui zbuțiat suflet de om deosebit, patriot înflăcărat al unui neam care își caută încă identitatea, dacă nu tot atât de dramatic, cum a fost nemilos de scurta-i viață? Nicolae Testemițanu s-a stins subit la 20 septembrie 1986 în urma unui atac de cord, în mijlocul și în brațele colegilor săi de facultate, adunați într-una din aulele Institutului de Medicină pentru a sărbători cei 35 de ani de la absolvirea lui.

Multă lume l-a cunoscut, mulți l-au apreciat, mulți l-au venerat. L-au urât lichelele, mancurții, invidioșii, cu care nu a făcut cârdășie niciodată. La înmormântarea lui Nicolae Testemițanu, arterele rutiere din preajma Bisericii *Sf. Nicolae*, unde fusese instalat sicriul cu corpul neînsuflăit, au fost blocate de mulțimea de oameni veniți absolut din toate colțurile Moldovei. Chișinăul nu mai cunoscuse atâta lume îndoliată.

Memoria despre profesorul Nicolae Testemițanu este eternizată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova din 23 iunie 2003, care a instituit ca distincție de Stat *Medalia Nicolae Testemițanu*, numele lui îl poartă școala din satul natal Ochiul Alb, spitalul raional Drochia, o stradă din municipiul Chișinău, o stradă din orașelul Șoldănești și din orașul Călărași, spitalul și o stradă din orașelul Olănești etc.

La 20 septembrie 2010, Nicolae Testemițanu a fost decorat post-mortem cu *Ordinul Republicii*. În același an, pe teritoriul USMF a fost instalat un bust al eminentului savant, care a fost dezvelit în cadrul festivităților din luna octombrie, consacrate aniversării celor 65 de ani de la fondarea instituției. La 24 februarie 2011, profesorul Nicolae Testemițanu a fost ales post-mortem academician al Academiei de Științe a Moldovei.

Chipul senin al marelui Om, patriot, savant și Om de Stat Nicolae Testemițanu va rămâne veșnic viu în memoria neamului nostru, a foștilor săi studenți și colegi de lucru. El este o personalitate cu care ne vom mândri întotdeauna. Această personalitate neordinară a fost creată pentru eternitate.

Tel.: 373 22-205-215,
e-mail: constantin.etc@usmf.md